

Szuly László

A MI TÖRTÉNETÜNK

Hivatásos nevelőszülőségünk 20 éve

Minden családnak megvan a maga története. Mindegyik történet más és más. Mindegyik másképpen szép, a gyerekek is mind különbözőek, még az édestestvérek is.

Amit most leírok, azzal nem azt akarom sugallni: így kell csinálni, vagy csak így lehet csinálni. Azért írom le, mert tanulságos lehet a jövő hivatásos nevelőszülői számára.

A kezdet

Véletlen? Nevezhetjük annak is. De én inkább hajlok arra, hogy Gondviselésnek nevezzem. 1983 táján véletlenül került a feleségem kezébe egy könyv, amely az állami gondozottak életéről szólt. Akkor kezdett érlelődni bennünk a gondolat, tehetnénk-e valamit az ő érdekükben. Aztán véletlenül láttuk a tv-ben azt a riportműsort, amelyet a Nádudvari családdal készítettek. Ők voltak az egyik kísérleti család, amelyben kipróbálták a hivatásos nevelőszülőséget. Valahogy sikerült megszerezni a címüket, és meglátogattuk őket. Így kerültünk szorosabb kapcsolatba a témával.

Ez a lehetőség azért volt akkor izgalmas a számunkra, mert éppen olyan munkalehetőséget kerestünk a feleségemnek, ami mellett minél több időt tölthet otthon a gyermekeinkkel. Ekkor ugyanis már volt négy gyermekünk. A gyás letelte után úgy döntöttünk, hogy a feleségem nem megy vissza dolgozni, hanem munkaviszonyát felmondva otthon marad. Úgy láttuk, hogy ezt kell tennünk gyermekeink egészséges fejlődése érdekében.

Így telt el három esztendő. Aztán elérkeztünk ahhoz az időponthoz, amikor muszáj volt újra munkába állnia, hogy az előző évek szolgálati ideje ne vesszen el.

A ráhangolódás időszaka

A Nádudvari család példáján felbuzdulva beállítottunk a GYIVI-be azzal a kéréssel, hogy mi is szeretnénk hivatásos nevelőszülők lenni. (Előzőleg otthon a gyermekeinkkel is megbeszéltük a tervet. Ők lelkesen támogatták az ötletet. 11, 9, 8 és 5 évesek voltak akkor.) A GYIVI-ben tudtuk meg, hogy a kísérlet még nem zárult le. Addig pedig nem indulhat újabb nevelőszülői család, amíg meg nem bizonyosodnak arról, hogy ez működőképes kezdeményezés.

Ekkor támadt az az ötletünk, hogy ha ötöt nem is, de esetleg egy gyermeket mégis csak befogadhatnánk a családba.

Már megint véletlen? Amint ott beszélgettünk erről, befutott egy telefonhívás az egyik csecsemőotthonból. Miután megbeszélték, amit akartak, rákérdezett a GYIVI munkatársa, van-e abban a csecsemőotthonban olyan gyermek, akit ki lehet adni úgynevezett hagyományos nevelőszülőkhöz. Éppen volt egy. Azon nyomban fölkerelkedtünk, és meglátogattuk Karcsit.

Egy kis kitérő

Karcsi már hároméves volt. Éppen eljött annak az ideje, hogy életkora miatt másik otthonba kerüljön. Ez azonban bizonyos veszteséggel jár. Elveszíti az addig megszokott gondozókat, az ismerős arcokat, és idegenek közé kerül. De veszteség azoknak a gondozóknak is, akik megszerették őt, és most egyszerre vége a kapcsolatnak. Egy másik csecsemőotthon vezetője mondta el nekünk később, hogy az effajta veszteségtől való félelem miatt a gondozónők egy idő után már nem akarnak vagy nem tudnak közel kerülni a gyermekekhez. Nem akarnak, vagy már nem tudnak akkora szeretettel fordulni feléjük, mint kezdetben. És ez árt a kapcsolatuknak, de legfőképpen a gyermeknek, mert a szeretetteljes kapcsolat hiánya hátráltatja a gyermek fejlődését.

Valami ilyesmi történhetett Karcsival is az előző gondozási helyén, ami közrejátszhatott abban, hogy háromévesen még nem tudott beszélni, és nem volt

szobatiszta. Bár ezen utóbbi intézményben volt valaki, aki igen megkedvelte őt, és szívén viselte sorsát.

Miért akartunk még gyereket?

Mint említettem, ekkor már négy gyermekünk volt. Az átlagos gyerekszámnál több. Mit akartunk még?

Amikor tervezgettük a házasságunkat, a közös jövőnket, akkor már tervezgettük a gyermekeinket is. Úgy képzeltük, hogy lesz hat gyermekünk. Ebben nem volt semmi különleges, mindketten nagycsaládból jöttünk. Feleségemnek négy, nekem három testvérem van. A tervezgetésben odáig jutottunk, hogy össze is írtunk hat fiú- és hat lánynevet, felkészülve arra az eshetőségre is, hogy mind a hat egy nemhez tartozik majd.

A házassági felkészítést végző orvos csodálkozott a terveinken, de csak azt kérdezte, miből fogjuk eltartani gyermekeket. Ugyanis akkor én még csak egyetemista voltam, a feleségem pedig szerény fizetésű óvónő.

Egy szó mint száz, hatot terveztünk. Ebből végül négy lett, mind a négy császármetszéssel jött a világra. Itt a sor lezárult, orvosi javaslatra nem lehet több. (Így hozta a véletlen?) Na már most, volt három lány és egy szem fiú. Hogyan lehetne az arányokon valamelyest javítani? Például úgy, hogy valahonnan „szerzünk” még gyermekeket. Ez is közrejátszott abban, hogy nyitottak voltunk gyermekek befogadására.

A „miből fogjuk eltartani” kérdéshez két kis kiegészítés:

A munkahelyemen megkértek a kollégáim, ne emlegessem a főnök előtt, hogy egy fizetésből hatan is megélünk, mert akkor ők soha nem kapnak fizetésemelést. Ha nekünk szegezték a kérdést, hogy miből élünk a hónap végéig, akkor azt válaszoltuk: két hétig fizetésből, két hétig szerelemből.

Újabb kitérő

Abban az időben a közeli általános iskolában tanítottam matematikát és technikát. Egy szép napon közölte az igazgató, hogy nem taníthatok tovább, mert a „szocialista erkölcs” szerint nem taníthat az, aki vasárnaponként a templomban orgonál. A felmondási időre is fölmentést kaptam a munkavégzés alól. Ez nekem igen kapóra jött. (Véletlen?) Mert épp azokban a napokban vittük haza Karcsit, két hét ismerkedés, barátkozás után. Az iskolában persze ezt úgy értelmezték, hogy én dacból vettem ki gyereket, hogy megmutassam nekik... már nem is tudom, mit. De a kényszerszünet nagyon jól jött. Így sokkal több szabad időm lett, amire akkor nagy szükség volt a „jövevény” beszoktatásához.

A történetnek egyébként más szempontból is jó vége lett. Fellebbezésemre a munkaügyi bíróság arra kötelezte az iskolát, hogy vegyen vissza, sőt egy hónap fizetett szabadsággal hosszabbítsa meg a szerződésemet.

A megkeresés

Már majdnem letettünk eredeti tervünkről, amikor megkerestek minket a GYIVI-ből, mondván, hogy most már lehetünk hivatásos nevelőszülők, ha még mindig úgy gondoljuk. 1986-ot írtunk ekkor.

Úgy gondoltuk. Eddigre már nyilvánvalóvá vált, hogy nem szerencsés egy napon egyszerre öt gyermeket kihelyezni, hanem fokozatosan kell „feltölteni” a családot, hogy legyen elegendő idő a beilleszkedéshez. Így esett, hogy néhány hónapos eltolódással érkeztek a gyermekek.

Jönnek a gyerekek!

Tizenegy éves nagylányunk szerette volna, ha korban hozzá illő új családtag érkezne. Vágya teljesült. Elza éppen 11 éves volt, amikor hozzánk került. Nem sokkal korábban került be az intézetbe.

A következő „vendég” egy kétéves apróság volt: Kornél. Örökmozgó és vakmerő, azonnal a család figyelmének központjába került. Ezzel persze azonnal ki is vívta a tizenegy éves nagylány féltékenységét.

Negyedikként jött Robi. Ezzel azonos lett a családban a fiúk és lányok száma. Vele sokat jártunk orvoshoz, többször került kórházba, szanatóriumba az asztmája miatt.

Falura költözés

Még nem volt teljes a létszám, de már látszott, hogy a lakótelepi lakás nem a legideálisabb környezet a sok kicsinek. Az ajtón kilépve rögtön az utcán voltunk, nem volt sem udvar, sem kert, ahol eleget mozoghattak volna a szabadban.

Ekkor döntöttünk úgy, hogy vidékre költözünk. Azt gondoltuk, találunk valahol olyan falut, ahol nincsen már pap, és üresen áll a plébánia épülete. Egy ilyen faluban vállalhatnék kántori munkát, és annak fejében lakhatnánk a plébánián.

Elkezdtünk tájékozódni, hogy hol lenne ilyen hely. De még mielőtt egyet is találtunk volna, megkeresett minket egy Pest megyei falu plébánosa, hogy szüksége lenne kántorra. Valahonnan (véletlenül?) a fülébe jutott, hogy kántori állást keresünk. A plébánia ugyan nem üres, de van egy kántori lakás a közelben, egy három szobás kertesház.

Nem így képzeltük eredetileg. A három szoba is kevésnek tűnt. Ekkor már tízen voltunk. Végül úgy döntöttünk, nem kutakodunk tovább újabb lehetőségek után. Hiszünk a véletlenekben. (Vagy a Gondviselésben.) 1987 nyarán odaköltöztünk. A kántori és hitoktatói munka mellett jutott elegendő időm a gyerekekre is. Az udvart játszótérre alakítottuk, a kertben mindegyik kapott egy-egy parcellát, amit megművelhetett. Tyúkokat is tartottunk, sőt volt egy kecskénk is. És persze kutya és macska is hamar került a portára. Mindez a lakótelepen elképzelhetetlennek tűnt. Ott mindössze egy kicsi akváriumunk volt néhány halacskával.

Az ötödik jövevény már a vidéki portára érkezett. Emese egyéves volt, amikor hozzánk került. Megítélésünk szerint minél előbb kerül családba egy gondozott, annál problémamentesebb a fejlődése. Ezt például azon is le lehetett mérni, hogy Emesének volt a legkevesebb gondja a helyes igeragozással, a helyes beszéddel. A többiek igen nehezen hozták be ezt a lemaradásukat.

A csapat

Nagyjából velünk egy időben indult el az ismeretlenbe kb. tíz másik hivatásos nevelőszülői család. Havonta találkoztunk a GYIVI-ben a szokásos értekezleten. Nyaranta együtt üdültünk valamelyik gyermekvédő intézményben (Balatonbogláron vagy Mónosbélben). A közös játékok, kirándulások összekovácsolták a csapatot.

De ezen kívül is összejöttünk hol egyik, hol másik családnál. Ilyenkor beszámoltunk egymásnak élményeinkről, tapasztalatainkról. Megvigasztalódtunk: másoknak is vannak problémái, nem csak nekünk. Sőt! Mi még szerencésnek is mondhatjuk magunkat, mert nekünk nem kell havonta láthatásra vinni a gyerekeket. Márpedig a láthatás akkor még sok esetben keserves dolog volt gyerekeknek is, nevelőszülőnek is. (Ezeket az élményeket majd írják meg ők!)

Új fogalom születik

Néhány alkalommal azért nekünk is kijutott ebből az élményből. Egy emlékezetes esetről mesélnék röviden.

Első találkozásunk volt ez az anyukával. A gyermek már jó ideje nem látta őt, nem ismerte föl benne az anyját. Bár kapott tőle játékot is, édességet is, mégsem bújt oda hozzá.

Amikor az édesanya arra kérte a gyermekét, hogy kínálja meg az édességből „az anyut” is, akkor a gyermek nem őhozzá ment, hanem a feleségemhez.

Mivel a gyermek sehogy sem akart az anyjához közelíteni, ölbe vettem, és így ültünk az anyuka mellé, hogy a közelében legyen. De a gyermek továbbra is csak hozzám bújt. Végül az anyuka kifakadt: „*Milyen nevelőapás vagy!*”

Az egész találkozó alatt szótlan gyermek aztán hazafelé menet az autóban megszólalt: „*Ez a néni olyan büdös volt!*” No nem kell rosszra gondolni, csak azt kell tudni, hogy az anyuka erős dohányos volt, a mi családukban pedig senki sem dohányzott, ezért a gyermek számára feltűnő volt a dohányszag, noha az anyuka nem is gyújtott rá a láthatás ideje alatt.

A vidéki évek

Mint már említettem, vidékre költöztünk. Itt a játék és a tanulás jegyében teltek a napok, hetek, hónapok. A nagyokkal külön programokra is jártunk: kézműves szakkörök, tánciskola. (Dunakeszire, Gödöllőre és Budapestre utazgattunk.) A kisebbekkel főleg az orvosi intézményeket látogattuk (nyelvfelvágás, mandulaműtét, asztmás roham, sérvműtét miatt), illetve logopédiai foglalkozásokra vittük őket a beszédhibáik korrigálása érdekében.

Az a fura helyzet állt elő, hogy a nevelt gyerekekkel sokkal többet játszottam, mint a vér szerintiakkal. Ennek oka igen egyszerű. A sajátjaink jól elfoglalták magukat önállóan is, a nevelt gyerekek csak unatkoztak, ha magukra maradtak. Hiába volt a kezük ügyében mindenféle játék, nem boldogultak vele. Egyedül Angéla volt képes egymagában babázni huzamosabb időn keresztül.

Kívülállók számára rendkívülinek tűnt a mi életünk, és nehezen tudták elképzelni magukról, hogy ők is képesek lennének valami hasonlóra. Belülről nekem egyáltalán nem tűnt annyira különlegesnek.

Hozzá kell tennem, hogy sok segítséget kaptunk a testvéreinktől és a barátainktól is, akik elfogadták ezeket a gyerekeket, és sokszor vállalták egyiknek-másiknak a

felügyeletét, amikor a többivel egyéb programra mentünk. Befogadták a családjukba, velük vagy náluk nyaraltak.

Vissza a fővárosba

Négy év alatt világossá vált, hogy a nevelt gyerekeknek speciális fejlesztésre lesz szükségük. Erre nem láttuk alkalmasnak a vidéki iskola „kisegítő” osztályát.

Nagy gyermekeink az általános iskola befejezése után szerettek volna valamilyen színvonalasabb középiskolába járni.

Továbbá, amíg kicsik voltak, elég volt az ágy meg a nagyszőnyeg, ahol játszani lehetett. Az iskolai tanulmányokhoz azonban már asztalra is szükség volt. De annyi asztal már nem fért el a szobákban. Bizony kinőttük a szolgálati lakást.

Így született meg az elhatározás: vissza a fővárosba. A régi 80 m²-es lakótelepi lakásunkat sikerült elcserélni egy 175 m²-es belvárosi lakásra. Most már jutott mindenkinek ágy is, asztal is.

Jutott aztán mindenkinek megfelelő iskola is. Iparművészeti, zenei, fejlesztő és kisegítő, ilyen-olyan alapítványi iskolák, stb. A kilenc gyermek kilenc különböző iskolába járt a város kilenc különböző pontján (Rákospalota, Kelenföld, Kálvin tér, Krisztina körút, Orbánhegy, Zugliget, Rózsadomb, Lovag utca).

A megfelelő iskola megtalálása persze nem ment egyik pillanatról a másikra. Először a normál iskolával próbálkoztunk. Aztán hamarosan úgy állapodtunk meg a tanító nénivel, hogy mindennap 10 órakor hazahozom a hozzá járó két gyermeket, és itthon tanulok velük, hogy ő tudjon végre nyugodtan foglalkozni az osztálya többi tanulóival is. Egy fél évig így tanultunk. Aztán rátaláltunk a megfelelő speciális fejlesztő iskolákra.

Szerepcsere

A Budapestre költözéssel egy időben szerepet is cseréltünk. Eddig a feleségem volt a főállású nevelőszülő, és én voltam a segítőtárs. Most én lettem a főállású nevelőszülő, feleségem pedig visszament a szakmájába dolgozni: óvodapedagógusként. Azért döntöttünk így, mert amíg kicsik voltak a kicsik, addig az ellátásuk az ő szakmája volt (gondozónői és óvónői képesítése van), az iskolásoknak a tanulásban inkább én tudtam segíteni. Ez a felállítás aztán végig megmaradt.

Örökbefogadás

A hozzánk kihelyezett gyermekek státusa nem volt egyforma. Volt közöttük olyan is, akit örökbe lehetett fogadni. Fölmerült bennünk a gondolat, hogy ezt akár mi is megtehetnénk. Ha mi nem fogadjuk örökbe, akkor elvileg az a feladatunk, hogy felkészítsük arra, esetleg egy másik család fogadja örökbe. Ez a szempont azonban nem játszott döntő szerepet a továbbiakban. Inkább arra gondoltunk, hogy ha valamelyik gyermeket örökbe fogadjuk, annak a helyzete stabilabbá válik, már nem szólhat bele élete alakulásába a vér szerinti család, megszűnik a kettősség, a kétség, hogy hová is tartozik ő valójában.

El is indítottunk egy örökbefogadási eljárást. Nem gondoltuk előre, hogy ez a többi gyerekből milyen érzelmeket válthat ki: féltékenységet, irigységet, értetlenséget: miért pont azt, és miért nem őt fogadjuk örökbe? Ezért félbehagytuk a folyamatot. Megoldást végül is az hozott, hogy időközben megváltozott a törvény, és emiatt megváltozott az örökbe fogadni kívánt gyermek státusza. Most már ha akartuk volna, sem fogadhattuk volna örökbe.

Az örökbefogadás gondolata ezzel még nem halt ki belőlünk. Próbálkoztunk másik gyerekekkel is. Ismét csak az lebegett a szemünk előtt, hogy az ő jövője biztosabbá váljon. Ez a manőver sikerrel járt. Örökbe fogadtuk, a nevünkre vettük. Akkor még nem gondoltunk arra, hogy ezzel gazdaságilag egy kicsit hátrányos helyzetbe hoztuk őt. Nem jár utána gondozási díj, és elesik az otthonteremtési támogatástól is.

Az örökbe fogadott gyermek helyére elvileg újabb gyermeket lehetett volna kihelyezni. Bár ez egy kicsit ellentmondásos dolog, hiszen ugyanazt a munkát végeztük továbbra is, csak most már kevesebb pénzből kellett kijönnünk.

Maradt még egy örökbe fogadható gyermekünk. Időnként rákérdeztek, hogy nem tervezzük-e az ő örökbefogadását is. Ekkor már láttuk, hogy ennek nem csak előnyei vannak, hanem hátrányai is. Nem akartuk anyagilag hátrányos helyzetbe hozni a gyermeket. Mivel más örökbefogadó nem jelentkezett, továbbra is nálunk maradt. Azóta már megkapta az otthonteremtési támogatást, lakáscélú megtakarítási konstrukció keretében a bankban van a pénze.

Az egyéni sorsok alakulása dióhéjban

Karcsit még akkor kaptuk, amikor még nem lehettünk hivatásos nevelőszülők. Ez azzal az előnnyel járt, hogy elég sok idő jutott a beilleszkedésre a következő gyermek érkezéséig.

Karcsinak nagy lemaradással kellett megküzdenie. Háromévesen nem volt szobatiszta, és nem tudott beszélni. Ez valószínűleg a születéskori oxigénhiányos állapotnak és az ingerszegény környezetnek lehetett a következménye.

Minden újdonság volt neki, még a villanykapcsoló is. A nyitott ágyon sem tudott elaludni, csak az ágyneműtartóban, mert az hasonlított az azelőtti (ládaszerű) ágához. A magas fűben is teljesen elveszettnek érezte magát. Mindent játékot szétszedett, mintha LEGO-ból lett volna, akár csavaros volt, akár ragasztott.

Akkor került óvodába, amikor vidékre költöztünk. Ott kezdte az iskolát is. A Pestre visszaköltözés után először a közeli iskolába járt, aztán beírtuk egy alapítványi fejlesztő iskolába (Oltalom), onnan egy másik fejlesztő iskolába került (Nyitott Világ).

A 8. osztály elvégzése után a Gödi Piarista Szakmunkásképző Iskolába ment, ahol kőfaragást tanult. Magatartási problémák miatt innen eltanácsolták. Az utolsó tanévet egy pesti iskolában végezte, kőfaragó szakmunkás bizonyítványt szerzett.

Egy jó nevű cégnél kapott állást. Ott dolgozott egészen addig, amíg nem jött egy „jóbarát”, akinek a kedvéért kilépett, hogy majd együtt mennek valahova máshova dolgozni. Ebből nem lett semmi. Dolgozni nem járt, de mulatozni igen. Ez az életformája nagyon rossz hatással volt az egész családra, ezért úgy gondoltuk, hogy próbáljon önállóan élni. Egy utógondozó otthonba költözött, tehát nem kellett egészen egyedül lennie, de sokkal nagyobb volt a szabadsága. Nem sokáig tudott meglenni ott. Elhagyta az otthont.

Ettől kezdve hol külföldön, hol itthon élte a maga életét. Beszámolói zavarosak és hihetetlenek voltak. Legutóbb a tv-ben láttuk, a Balázs-show-ban.

Elza 11 évesen került hozzánk. Ezt megelőzően csak rövid ideig volt az intézetben, bekerüléséig az édesanyjával élt. Csak éppen nem járt iskolába. Két évet járt ugyan, írni és olvasni tudott, de bizonyítványa nem volt egyetlen osztályról sem.

Különórák és magántanárok segítségével levizsgáztattuk az első három osztályból még Budapesten. A következő szeptemberben kezdte a negyedik osztályt a vidéki általános iskolában.

A családba illeszkedését nehezítette, hogy eddig egyke volt, mostantól egy lett a sok közül. Nem is a legnagyobb, nem is a legkisebb. Szemmel láthatóan zavarta, hogy mindenki inkább a kis kétéves, eleven Kornélra figyel. Azt is nehezményezte, hogy nem őt akarjuk örökbe fogadni, hanem egy másikat. Emiatt akkor föl is függesztettük az eljárást. (Ezt már feljebb is említettem.)

Úgy tűnt, hogy Elzának nem igazán jó a „sokadik” hely. Talán jót tenne neki, ha olyan helyre kerülne, ahol ismét csak órá figyelnek. Már korábban is volt kapcsolatunk a nagymamájával és a nagynénjével. Végül nagynénje és annak férje vállalta, hogy Elza hozzájuk költözzön.

Úgy tudjuk, hogy ott sem bírta sokáig, és valahova továbbment.

Kornél aranyos, élénk kiskölyök volt. Veszélyt nem ismert.

A községi óvodából szépen elballagtatták. Budapesten kezdte volna az iskolát, de a tanító néni hamar kiállította róla a bizonyítványt: jobb lenne, ha még egy évre visszamenne az óvodába. Így is lett: két hét múlva újra óvodába járt. Utólag megállapíthatjuk, jót tett neki ez az egy év halasztás. Ő az, aki végül le is érettségizett.

Első osztálytól kezdve tanult hegedülni. Később a helyi iskolából átírtattuk a Kodály Zoltán Kórusiskolába. Mivel kezdett linkeskedni, kihasználni a nagy távolságot az otthon és az iskola között, áthoztuk egy másik közeli iskolába. De a hegedülést 8. osztályig tovább folytatta.

A fölöttünk levő lakásban lakott az egyik osztálytársa. Vele együtt ment aztán a középiskolába. A középiskola végzése közben jogosítványt is szerzett. Az érettségi utáni iskolai próbálkozásai már sikertelennek bizonyultak. Jelenleg önálló lakásban él. Éjszakánként dolgozik egy újságszétosztó cégnél. Hosszú szünet után most újra elővette a hegedűjét, leginkább a barátnője kedvéért.

Az utóbbi években sikerült jó kapcsolatot kiépítenie a nála 13 évvel idősebb nővérével. Szabadnapjait gyakran tölti nálunk.

Robival négyéves korában találkoztunk vele. Már az első alkalommal anyunak-apunak szólított minket. Az asztmája miatt sokat jártunk vele kórházba, szanatóriumba. Magatartásával már az óvodában is gondok voltak. Ezek csak fokozódtak az iskolában. Kerestük a számára leginkább megfelelő iskolát. Így került felső tagozatban a Nyitott Világ Fejlesztő Iskolába.

Sajnos 14 éves korára nagyon megromlott vele a kapcsolat. Veszélyeztetve láttuk a többi gyermek, sőt az egész család sorsát. Fájdalmas lépésre szántuk el magunkat:

megválnunk tőle. Azt reméltük, hogy így a család többi tagjának az élete normális mederben folyhat tovább.

Emesét egyéves korában kaptuk. Bár hamar családba került, mégis begyűjtött néhány kellemetlen élményt, ami tán még most is dolgozik a tudatalattijában. Fél az egyedüllétől, fél attól, hogy elhagyjuk. Édesanyja ugyanis három hónapos korában egyik napról a másikra elhagyta.

Emese is több iskolába járt. Kezdte a Kodály Kórusiskolában. Miután kiderült, hogy dislexiás, nem javasolták neki a zenei tanulmányokat, mivel ott éppen az egymással összekeverhető betűkkel kell dolgozni (d, b, g). A harmadik osztályt már a Csillagszem fejlesztő iskolában végezte. Negyedikre visszajött a közeli normál iskolába, de matematikából fölmentést kapott. Ötödik osztályban igazolást kellett volna beszereznie a matematikai felmentés meghosszabbítására. Az áthelyező bizottság azonban úgy döntött, jobb lesz neki, ha a kiegészítő iskolában folytatja a tanulást. Igaz, ott már hatodikos lehet. Így aztán ötödik félév előtt pár nappal átment a hatodik osztályba. Azóta sincs neki ötödikes bizonyítványa. Az áttérést követő napokban így nyilatkozott: „Most már értem, amit mondanak az iskolában.” Azt gondolom, hogy ez az áttérés sok felesleges szenvedéstől és kínlódástól mentett meg minket.

A 10. osztály elvégzése után a péceli mezőgazdasági iskolában lótenyésztést tanult. Utolsó pillanatban sikerült itt is érvényesíteni számára a matekfelmentést, hogy megkaphassa a szakmunkás bizonyítványt.

Angéla Elza helyére jött. Róla azt állapították meg, hogy talán képezhető (IQ = 48). Ő eleve a kiegészítő iskolában kezdte. És ő az egyetlen, aki végig egy iskolába járt. A 10. osztály elvégzése után gazdaszonyképző osztályban tanult volna tovább, háztartási ismereteket, sütést-főzést, gyereknevelést stb. Mivel kevesen jelentkeztek erre a szakra, nem indították el az osztályt. Maradt a szabás-varrás, de ez sehogy sem ment neki. Lépni kellett. Sikerült átvinni az esztergomi Kolping Iskolába: ott dajkaképző osztályba járhatott. Már korábban is mindene volt a kisbaba. A játszótérre sem azért járt ki már

évek óta, hogy játsszon, hanem azért, hogy más anyukák kisbabáit tutujgassa, hintáztassa, tologassa.

A dajka bizonyítványt ugyan megszerezte, de dajka állást nem sikerült kapnia. Ezért mosogatással, takarítással keresi kenyerét.

Fiú barátai biztatták föl, hogy költözzön el otthonról. Végül előbb ő is utógondozó otthonba ment, de ott nem tudott megmaradni. Inkább az egyik fiúhoz költözött. Aztán a másikhoz.

Néha-néha telefonál.. Idén néhány napot nálunk töltött.

A „jóbarátok”

Azt jól tudtuk, hogy a kamaszkor táján már nagyobb szava van a kortárs csoport tagjainak, mint a szülőknek. Ez alól a mi gyermekeink sem voltak kivételek. Öltözködésben, szórakozásban, iskolaválasztásban a barátok szava volt a döntő. Ráadásul annak érdekében, hogy valahogy elfogadják őket a baráti kör, próbáltak mindenben megfelelni az elvárásaiknak. Ennek az lett a következménye, hogy az egyik barát csavarogni, a másik inni, a harmadik éjszakai munkára hívta őket – és ők mentek. Az ital és a cigaretta is hamar bevett szokássá lett.

Ilyen „jóbarátok” hamar kerültek mindegyiknek. Az egyiket arra vették rá, hogy hagyja ott a jól fizető állását. A másikat arra, hogy költözzék el tőlünk. Jöttek vele, hogy most azonnal adjuk ki a holmiját, mert már költözik is. Akkor még meg tudtuk győzni, hogy ez nem ilyen egyszerű. De a bogarat betették a fülébe, és attól kezdve azon volt, hogy minél előbb elmehessen.

Aztán a barátok eltűntek, ők pedig ott maradtak a megoldhatatlannak tűnő problémáikkal. Csapódtak ide-oda. Próbálkoztak ezzel-azzal. Egyelőre egyáltalán nem látszik megnyugtatónak a helyzetük.

Egy vigaszom maradt csupán. Erősen bízom abban, hogy a Gondviselés nem vette le róluk végleg a kezét, és kisebb kitérők után mégis csak révbe érnek.

Egy tanulság

Ezen a ponton kétségeim támadtak a bevezetőben többször említett véletlennel kapcsolatban, amit akár Gondviselésnek is nevezhetnék. Miért pont ilyen barátokkal hozta őket össze a sors? Vagy tán egyéb törvények is közrejátszanak? Megtalálja zsák a foltját? Hasonló a hasonlónak örül? Ez lett volna megírva a csillagokban? Vagy túlon túl védett körülmények közt nevelkedtek? Nem készítettük föl eléggé őket az önálló gondolkodásra, döntésre, a saját útjuk megkeresésére? Ez talán a legsúlyosabb tanulsága ennek az egész történetnek.

A jó megoldásra nincsenek ötleteim. Csak azt tudom javasolni az utánunk jövőknek, hogy erre készüljenek föl jó előre. Megérne néhány konzultációt, szakmai előadást, felkészítő tanfolyamot, hiszen sok év megfeszített munkája veszhet kárba egy pillanat alatt.

Egy ötletem azért mégis van. Azt gondolom, hogy ha sikerül még kisgyermekkorban egy olyan közösségbe beépíteni ezeket a gyerekeket, ahol értelmes célokért dolgoznak (pl. énekkar, sportegyesület, túraszakosztály, cserkészet, vallási közösség), akkor az megtartó erő lesz számukra kamaszkorban is. Sőt talán még később is.

Egy kis statisztika

Az alábbi felsorolásban a nevek mellett álló szám azt mutatja, hogy az illető gyermek hány évet töltött nálunk, a zárójelbe tett számok pedig azt, hogy hány éves korában jött, illetve ment el.

Elza	3	(11–14)
Karcsi	17	(3–20)
Robi	10	(4–14)
Angéla	15	(4–19)

Kornél	20	(2 – 22)
Emese	19	(1 – 20) (Ő még ma is velünk él.)

Az átlag 14 év.

A fenti statisztikában nem vettem figyelembe Palit, aki csak néhány hónapig lakott nálunk. Az ő helyzete a többiekétől eltérő volt; csak azért került átmenetileg gondozásba, mert édesanyja, aki egyedül nevelte őt, egy időre kórházi kezelésre szorult. Mivel eredetileg közel laktak hozzánk, így továbbra is járhatott a régi iskolájába. Nem kellett sem iskolát váltania, sem messzebbre utazgatnia nap mint nap.

Hatásfok

A fenti hat gyermekből négy érte el nálunk a nagykorúságot. Közülük egynek sikerült leérettségiznie, de a továbbtanulási kísérletei már nem jártak eredménnyel. A többiek szakmát szereztek: kőfaragó, dajka, illetve lótenyésztő vizsgát tettek. Közülük csak a kőfaragó tudott a szakmájában elhelyezkedni. A többiek egyéb munkák vállalásával keresik mindennapi kenyerüket.

Ez a hatásfok-vizsgálat önmagában semmit sem mond. Csak az iskoláztatásról jelez valamit. De ebből nem derül ki, hogy mihez képest érték el ezt a szintet, hogy egy-egy gyermek mekkora hátránnyal indult (pl.: születéskori oxigénhiány, alkoholista szülő), milyen tanulási nehézségekkel kellett megküzdenie (dislexia, discalculia), milyen volt az átlagos egészségi állapota (asztma, pigmenthiány). Azt sem lehet pontosan tudni, mennyire befolyásolták a teljesítményeiket a kicsi korban elszenvedett lelki megpróbáltatások, hányattatások. Azt gondolom, hogy a kis korban szerzett lelki sérülések feldolgozására nagyobb gondot kellene fordítani. Ez lehetne a másik lényeges tanulsága a mi történetünknek a jövőre nézve.

A hatásfok-vizsgálat azt sem képes kimutatni, hogy lelkiükben mennyire gazdagodtak a gyerekek a nálunk töltött évek alatt, hogy érzelmileg fejlődtek-e, stabilizálódtak-e.

Lehet, hogy ezt bizonyos vizsgálatokkal mérni lehetne, de ilyen vizsgálatokat mi nem végeztünk.

Felnőtt gyermekeink visszatekintése

Saját gyermekeink különféleképpen élték meg ezt a vállalkozást. Aki korban legközelebb állt a jövevényekhez, azt fájdalmasan érintette, hogy az ő játékait tönkre tették, sőt eladták. A mi küszködésünk látványa sem tette őt igazán boldoggá.

Egyik nagylányunk főleg az előnyökre emlékszik: a közös nyaralásokra, a költözésre, a sok új ismerősre. Ő szívesen pátyolgatta a kicsiket. Hamar megmutatkozott pedagógus vénája. Tanári pályájához sok segítséggel szolgáltak az otthoni tapasztalatok.

Másik nagylányunk sommás véleménye: „Ez nem volt normális család.”

Mégis...

„Kiment a magvető magot vetni. Amint vetett, némely szem az útfélre esett, eltaposták, és az égi madarak felcsipegették. Némely meg köves helyre esett. Alighogy kikelt, elszáradt, mert nem volt nedvessége. Némely pedig tövisek közé hullott. A tövisek felnőttek vele együtt, és elfojtották. A többi jó földbe hullott, kikelt, és százszoros termést hozott.” (Lukács 8, 5–8.)

A bibliai példabeszédben Isten a magvető. A mag az ő igéje. Tudván tudja, hogy nem minden mag fog kikelni és termést hozni. *Mégis* vet, szórja a magot.

Azt gondolom, hogy bár én sem várhatok 100%-os sikert a nevelőszülői munkában, mégis végezni kell. Egyáltalán nem bánom, hogy belevágtunk.

Amikor nekikezdünk, még sok mindent nem láttunk előre, kicsit felkészületlenek voltunk. Ezért határozottan állítom, hogy a nevelőszülői munka megkezdése előtt szükséges a felkészítés, a képzés, a vizsga. Így sok zsákutca elkerülhető.